

Nr 74.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund; given Stockholms slott den 20 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att den vid Vipeholms sjukhus i Lund hittills bedrivna försöksverksamheten rörande tandsjukdomarna skall fortsätta enligt de principer, som f. n. tillämpas. Till kostnaderna för verksamheten äskas för budgetåret 1953/54 ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Utdrag ur protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1953.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkten 126, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund för budgetåret 1953/54 beräkna ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

Yrkanden.

I. *Medicinalstyrelsen* (skr. 30/10 1952) hemställer för budgetåret 1953/54 om ett anslag av 110 000 kronor.

II. I skrivelse den 6 november 1952 har *medicinalstyrelsen* hemställt, att en reservation å 13 615 kronor 56 öre, vilken uppkommit å tidigare beviljade anslag för försöksverksamheten, må disponeras för andra ändamål än de ursprungligen avsedda.

Motiv.

I. Beträffande *hittills utförda undersökningar* har *medicinalstyrelsen* anförts i huvudsak följande.

Resultaten av de under åren 1947—51 utförda undersökningarna rörande sambandet mellan kolhydraterna i födan och kariesaktiviteten komma att framläggas i ett antal vetenskapliga publikationer, sammanförda till ett supplement av Svensk Tandläkare-Tidskrift. Den svenska upplagan härav står inför omedelbar publicering. Det vetenskapliga värdet av resultaten är betydande. Ur praktiska synpunkter innebära de, att styrelsen inom en snar framtid med större säkerhet kan framlägga förslag till förebyggande åtgärder.

På grund av nödvändigheten att under budgetåret 1951/52 helt utnyttja de tillgängliga personalresurserna för bearbetande av insamlat primärmaterial från kariesstudierna och detaljundersökningar beträffande dessa har studiet av den andra huvudgruppen av tandsjukdomar, de s. k. paradontopatierna (tandlossnandets sjukdomar), måst framflyttas. En förutsättning för detta studium är en invändningsfri registreringsmetodik. Under året har emellertid en ny, inom försöksstationen utarbetad, fotografisk utrustningsteknik kunnat tagas i bruk för en snabb och fortlöpande registrering av de sjukliga förändringarna i samband med paradontopatierna. I anslagsframställningen för budgetåret 1952/53 förutskickades, att studier över paradontopatierna skulle äga rum i samband med en kostomläggning inom kariesundersökningarnas ram. Denna omläggning har ej företagits av skäl, som dikterats av resultaten av kariesstudierna, varför denna fas av undersökningarna av paradontopatierna måst uppskjutas.

I fråga om *de fortsatta undersökningarna* anföres.

Beträffande kariessjukdomen planeras: 1) fortsatta studier över den inverkan sockerfritt resp. sockerhaltigt bröd har på kariesfrekvensen, 2) kompletterande studier över betydelsen av viss konsumtion av sötsaker, 3) studier över värdet av vissa karieshämmande ämnen samt 4) kemiska, bakteriologiska och histopatologiska undersökningar, nödvändiga i samband med de under punkterna 1)—3) nämnda. Bland problem, som närmast avses att upptagas till bearbetning under budgetåret 1953/54, äro försök med lång kontakttid för socker på tandytan utan att samtidigt hög sockerkoncentration föreligger, bakteriologiska studier över hur bakteriefloran förändras under växlande betingelser, undersökning av vissa hämningssubstanser, försök med kontrollerad sköljning och borstning av tänderna med natriumfluoridlösning samt undersökningar vid ett antal folk tandvårdspolikliniker för kontroll av införda kariesprofylaktiska åtgärders effekt.

I fråga om paradontopatierna planeras de lidigare uppskjutna undersökningarna skola utföras, nämligen 1) prövning under praktiska förhållanden av de under budgetåret 1950/51 utarbetade undersökningsmetoderna i en försöksgrupp, där dietförändringar företagits inom kariesundersökningarnas ram, och 2) jämförande studier över skilda redan utarbetade och i praxis använda behandlingsmetoder på ett inom Vipeholms sjukhus utvalt patientmaterial med paradontopati i olika utvecklingsstadier.

Vad slutligen angår *medelsbehovet* för nästa budgetår framhåller medicinalstyrelsen, att de av statsmedel under tidigare budgetår beviljade beloppen ej täckt de totala kostnaderna för verksamheten. Bidrag ha emellertid även lämnats av vissa industrier och enskilda till belopp motsvarande statsanslagen. Under budgetåret 1951/52 har en väsentlig fördyring av kostnaderna inträtt på grund av ökade avlöningar samt extra utgifter till förarbeten för resultatens publicering. Utgifterna belöpte sig till i runt tal 150 000 kronor, medan statsanslaget utgjorde 53 000 och bidragen från industrier och enskilda 60 000 kronor. Underskottet täcktes med reserverade donationsmedel.

Det är oviss, huruvida de industrier, som hittills stött verksamheten,

äro villiga att i fortsättningen lämna bidrag. Även andra skäl kunna anföras för att staten framdeles påtager sig hela kostnaden. Medicinalstyrelsen har därför vid kostnadsberäkningen utgått från att några donationsmedel icke stå till förfogande. För att i största utsträckning nedbringa kostnaderna har räknats med deltidsanställning av personal i större utsträckning än tidigare. Medelsbehovet beräknas till 85 000 kronor för avlöningar eller arvoden till deltidsanställda läkare och tandläkare m. fl. samt 25 000 kronor för omkostnader, sammanlagt 110 000 kronor. Sedan resultaten av försöksverksamheten publicerats, ämnar styrelsen taga förnyad kontakt med donatorerna och eventuellt andra, som kunna antagas vilja stödja verksamheten.

II. Av det för budgetåret 1949/50 anvisade reservationsanslaget för odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund avsågs 30 000 kronor för parallellundersökning av tandförhållandena hos vissa ungerska lantarbetare, som någon tid vistats i Sverige. Undersökningen har för budgetåren 1949/50 och 1950/51 dragit en kostnad av 16 384 kronor 44 öre. Återstoden, 13 615 kronor 56 öre, reserverades till budgetåret 1951/52. Emellertid kunde tandstatus hos en stor del av de ungerska lantarbetarna och deras familjer registreras vid deras utresa från Sverige i oktober 1949. Med hänsyn till de vunna resultaten har en fortsatt undersökning av de kvarvarande ungerska lantarbetarna ej ansetts erforderlig. Då statsanslagen för avlöningskostnader vid försöksstationen för budgetåret 1950/51 och 1951/52 varit otillräckliga bl. a. på grund av den under senare tid företagna höjningen av de anställdas löner, hemställer styrelsen, att de reserverade medlen få disponeras för att täcka avlöningskostnader m. m. vid försöksstationen under budgetåret 1952/53.

Departementschefen.

Den odontologiska försöksverksamheten vid Vipeholms sjukhus ingår såsom ett led i en allsidig utredning i syfte att vinna ökad kännedom om vilka åtgärder, som bör vidtagas för att inom vårt land minska utbredningen av de vanligast förekommande tandsjukdomarna. Utredningen har begärts av 1939 års riksdag. Undersökningarnas utförande har av Kungl. Maj:t uppdragits åt medicinalstyrelsen i samråd med lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm. Medel för ändamålet anvisades av riksdagen första gången å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45. Hittills har anvisats sammanlagt 458 000 kronor, därav 53 000 kronor för innevarande budgetår.

Undersökningarnas första etapp, vilken närmast avsåg att utröna den tandröteskyddande effekten vid överskott i kosten av olika vitamin- och mineralämnen, avslutades under sommaren 1947. Under den andra etappen, som nu i huvudsak genomförts, har frågan om sambandet mellan kolhydraterna i kosten och tandrötan undersökts. Resultaten av sistnämnda un-

undersökningar har vetenskapligt bearbetats och kommer att publiceras omkring den 1 mars 1953. Enligt vad medicinalstyrelsen upplyst har undersökningarna väsentligt bidragit till att öka kännedomen om tandrötans orsaker och mekanism. Samtidigt som undersökningsresultaten sålunda äger ett betydande vetenskapligt värde, öppnar de möjligheter att på ett effektivare sätt än tidigare vidtaga praktiska åtgärder i kariesförebyggande syfte. Medicinalstyrelsen kommer, enligt vad jag erfarit, att inom den allra närmaste framtiden framlägga på undersökningsresultaten och även på annan erfarenhet grundade förslag, avseende såväl upplysnings- och propagandaverksamhet bland läkare, tandläkare och allmänheten som mera direkta åtgärder för begränsning av konsumtionen av sådana varor, som befunnits främja uppkomsten av tandröta.

Undersökningarna rörande tandrötan är emellertid icke helt slutförda. Medicinalstyrelsen har därför föreslagit, att dessa undersökningar skall fortsätta tills vidare. Vidare har de vetenskapliga undersökningarna över den andra stora huvudgruppen av tandorganets sjukdomar, nämligen tandlossnandets sjukdomar, endast påbörjats. Med hänsyn till tandsjukdomarnas stora spridning i vårt land och de avsevärda kostnader, som av det allmänna och av enskilda nedlägges på deras botande, finner jag det synnerligen angeläget, att undersökningarna fullföljes för att om möjligt fullständig klarhet skall förebringas rörande dessa sjukdomars uppkomst. Mot de av styrelsen framlagda planerna härför har jag intet att erinra.

Medicinalstyrelsen har i sin anslagsframställning ifrågasatt, huruvida de industrier, som hittills stött försöksverksamheten med donationsmedel, efter publicerandet av de nu föreliggande undersökningsresultaten skulle vara villiga att lämna bidrag till verksamheten. Styrelsen har även funnit lämplighetsskäl tala för att staten helt påtager sig kostnaderna för de fortsatta försöken. Emellertid har styrelsen numera meddelat, att Knut och Alice Wallenbergs stiftelse erbjudit sig att ställa ett belopp av 150 000 kronor till förfogande för verksamheten, avsett att fördelas på två år. Detta erbjudande torde tacksamt böra accepteras. Härigenom torde verksamheten utan något bidrag från industrins sida under nästa budgetår kunna bedrivas med oförändrat statsanslag. Jag beräknar sålunda det belopp, som erfordras för att täcka statens bidrag till kostnaderna, till 53 000 kronor.

Medicinalstyrelsens framställning om dispositionen av de medel, som från tidigare år reserverats för vissa undersökningar rörande de ungerska lantarbetarna, finner jag mig böra tillstyrka. Därest riksdagen icke framställer erinran häremot, avser jag att föreslå Kungl. Maj:t, att beloppet får disponeras för täckande av kostnader för försöksverksamheten under innevarande budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund* för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Med bifall till denna av stadsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:ts Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ralph Sterner